

Zakaj gimnazijci ne bi mogli igrati Antigone? Saj jo je igrala ljubljanska klasična gimnazija ob koncu lanskega šolskega in igrala jo je dobro. Bilo je sicer precej težav med študijem, saj je bila zunaj pomlad in nekaterim se je zdelo vse tisto pehanje nepotrebno in nespametno, a na zadnjih vajah je vse prevzelo, na javni predstavi v Drami pa je bila njihova transfiguracija popolna. Kos antične lepote in modrosti bo za zmeraj ostal v njih. Ni jim bilo žal, da so se v precepu med Sofoklom in Nušičem odločili rajši za prvega.

Izbira je bogata: Kralj Edip, Julij Cezar, Othello, Kralj Lear, nekatere Shakespearove komedije, ves lažji Molière, Kleist, Hudičev učenec, Lov na čarovnice, Globoko so korenine, Cankar, Krefc, Potrč, Bor in morda Čehov za slovo od gimnazije.

Čemu bi naštevati, ko je zadosti, če povemo, da pri izbiri repertoarja za šolsko gledališče imej *prvo besedo umetniška kvaliteta dela*. Samo ta lahko prepriča in vzbuja nezaupljivega in za čas in porabljene energije silno občutljivega mladostnika, mu vzbuja spoštovanje in občudovanje in ga rešuje v nemajhnih težavah.

Konec prihodnjic

Ocene in poročila

KNJIGA O SRBSKI IN HRVATSKI LJUDSKI EPIKI

Profesor Janko Jurančič ima veliko razumevanja za pedagoške potrebe slovenskih šol, posebej še za hrvatsko in srbsko književnost in jezik. Za berili, *Srbo-hrvatsko-slovenskim slovarjem* in *Južnoslovanskimi jeziki* je konec leta 1959 izšla knjiga *Srbska in hrvatska ljudska epika*, ki jo je izdala Mladinska knjiga v znani knjižnici Kondor. Pojavila se je v izložbah v okusnih platnicah z reproducirano sliko Boj na Kosovem slikarja Petra Lubarde, kot da hoče opozoriti, da je izložba samo njeno prehodno bivališče in da ji je pravo mesto v šolskih knjižnicah in na mizah profesorjev, učiteljev, kulturnih delavcev in dijakov, ki bi se radi seznanili z enostavnimi in globokimi lepotami ljudske epike svetovnega slovesa.

Knjigo, za katero je dal pobudo urednik Kondorja Uroš Kraigher, je praktično realiziral prof. Jurančič. Iz velikega in širokega področja hrvatske in srbske epike je izbral sedemnajst pesmi, ki naj bi predstavile ustvarjanje ljudske epike od najstarejših časov do danes, od pesmi iz mitološkega ciklusa (*Ljuba bogatoga Gavvana*) do epike iz NOB (*Borbe na Sutjesci*). Zastopane so tudi pesmi iz kosovskega ciklusa, iz ciklusa Kraljevića Marka, iz hajduško-uskoškega ciklusa, kmečke revolucije in pesmi s tako imenovanimi mohamedanskimi motivi (*San Fetipašnice*). Od teh pesmi ena je bugarščica, druge pa so večinoma deseterske; nekatere pesmi so v ikavščini, ekavščini ali največ v jekavščini.

Razumljivo je, da je vsak izbor nekoliko subjektiven. Pri tem vprašanju se pojavi prvi pomislek, da bi bilo lahko v zbirki nekaj več pesmi. Res je, da nihče danes ne gleda z romantičnimi očmi na pomembnost ljudskih pesmi in ne sodi, da je vsaka ljudska pesem eo ipso dobra, temveč da pravzaprav samo majhen odstotek prenese resen estetski kriterij. Vendar če bi dodal še nekaj pomembnih pesmi, bi bila slika srbske in hrvatske ljudske epike bolj karakteristična in zaokrožena. Če je morda pri tem izboru izpadel *Banović Strahinja* zaradi pedagoških razlogov, bi vendar pričakovali navzočnost zelo močnega lika *Starega Vujađina*. Mogli bi tudi pomisliti: ali je nujno potrebna v zbirki *Hasanaginica*, ki je ne štejemto toliko med klasične epske pesmi, temveč bolj med balade; zato je izšla v zbirki *Hrvatske balade i romance*, ki jo je priredil z natančnim estetskim kriterijem pesnik Olinko Delorko. Ali: zakaj ni nobene kajkavske pesmi iz Žgančeve zbirke?

Jasno je tudi, da je potrebno pri takšnih premišljanjih upoštevati prostor, ki ga lahko določi založba, in da je katera od omenjenih pesmi že izšla v srbohrvat-

skih berilih za Slovence, kot na primer *Stari Vujadin*, in da je urednik zato ni znova uvrstil v knjigo. Ker verjetno ne bo dalj časa posebne izdaje hrvatskih in srbskih ljudskih balad v slovenščini, je avtor izbral tudi *Hasanaginico* kot eno najlepših epskih pesmi z močnimi lirskimi situacijami in z učinkovito dramatsko poanto. V splošnem lahko rečemo, da je kljub majhnemu številu pesmi izbor v omejenem okviru možnosti kvaliteten.

Urednik je objavil hrvatskosrbske tekste ljudskih pesmi z akcentuacijo, da bi jih slovenski bralci čim pristneje doživljali. Čeprav je danes štokavščina v marsičem razvila nove nianse, je avtor pravilno ravnal, da je označil tipično vukovski akcent in s tem ustvaril pravo ritmično atmosfero ljudske pesmi.

Za boljše razumevanje je avtor dodal kratek pregled glavnih karakteristik in problemov srbske in hrvatske ljudske epike. Prikazal je zgodovinska poročila o ljudski poeziji, vpliv ljudske na umetno poezijo. Govoril je o nastanku, življenju in vlogi ljudske epike in njenem odmevu v tujih literaturah, potem o motivih, pesnikih in pevcih, o bugaršticah in deseterskih pesmih, o jeziku in stilu ter o ljudskih glasbilih. Dodal je tudi najvažnejše vire in literaturo o predmetu, obsežne opombe ob posameznih pesmih in na koncu slovarček neznanih besed, večinoma turških. Razen tega knjigo poživljajo likovne priloge Vlaha Bukovca, Ivana Meštrovića in risbe Saše Horvata.

Ceprav knjiga nima predvsem znanstvenega namena in je avtor prikazal v glavnem najnovejše dosežke proučevanj ljudske epike v strnjeni obliki, je vendar pri nekaterih problemih (o starosti deseterskih pesmi in bugarštic) nastopil z lastnimi pogledi in razlagami. Dobro bi bilo, če bi bil med literaturo o predmetu navedel tudi nekaj najnovejših člankov o važnih problemih ljudske poezije Maje Bošković-Stulli, ki so izšli v *Pogledih, Umjetnosti riječi* in v zborniku *Rad kongresa folklorista Jugoslavije* (1959).

Posebej bi bilo potrebno pohvaliti avtorja knjige, da je izbrane tekste kontroliral z originalnimi Vukovimi teksti, zato ni napak, kot so v nekaterih novejših antologijah (Đurić, Čubelić). Pomembno je tudi, da je avtor v svojem izboru zajel ljudske pesmi od najstarejšega časa do NOB, ne pa do prve svetovne vojne, kot je že navada pri nekaterih antologijah, katerih izbor temelji v glavnem na Vuku.

Svoj namen, da solidno ilustrira in popularizira srbsko in hrvatsko liriko na slovenskem področju, bo knjiga v glavnem dobro in koristno izpolnila. *Emil Stampar*

MEŠKOVO IZBRANO DELO I—IV

Ksaver Meško spada med najstarejše živeče slovenske pisatelje, saj je bil sodobnik naše moderne. Njegovo delo je obsežno in komaj pregledno, še teže se je dotipati do njegove slovstvene podobe. Zdi se, da sta se v njegovi naravi že od vsega začetka prepletala realist in romantik, epik in lirik. O tem me prepričuje že to, da vzporedno s prozo pri njem poteka domala ves čas tudi poezija, čeprav konvencionalna in šibka. Prav tako pa je jasno, da so bili Meškovi začetki v prozi *realistični, celó naturalistični*; pobude zanje je dobival od otroških let dalje v *kmečki zemlji* in ljudeh, kot živahen študent pa se je precéj seznanil tudi z življenjem *malomeščanstva*. In tako je napisal iz opazovanj in doživetij v Ptuj, Celju in Ormožu roman z naturalistično snovjo ter vrsto realističnih novel in podob iz Slovenskih goric, predvsem domačih Ključarovec, a tudi navedenih štajerskih mest (Kam plovemo? 1897, Slike in povesti 1898, 1899). Meškov naturalizem in realizem seveda nista ne idejno, ne umetniško popolna: roman ne sloni na miljejski teoriji, ampak nakazuje idealistično rešitev; novele so neredko psihično šibko motivirane in imajo fantastično romantično razsnovo. Nedvomno pa je mladi pisatelj dokazal dar za epsko oblikovanje in stvarno opazovanje življenja; potreboval bi takrat dobrega slovstvenega mentorja, ki bi ga privedel v doslednejši realizem.

Toda v Meškovem življenju in ustvarjanju je prišlo do usodne prelomnice, ko se je predvsem na ljubo domačim odločil za duhovniški poklic, kar je povzročilo v njem za dolga leta razboljenost in nemir; ta notranja razboljenost je raznela v njem *romantični del* njegove narave, ga silila venomer k *osebni izpovedi* in mu zanj nudila obliko lirske črtice, ki je bila tedaj v zraku. V tej fazi svojega ustvarjanja je Meško izpovedoval eterično erotiko, življenjsko melanholijo, sočutje z zgubljenimi in trpečimi ter končno našel spokojnost v religiji (Ob tihih večerih 1904, Mir božji 1906). Prišel je do tiste svoje podobe, po kateri ga predvsem pozna naša